

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze Diplomové práce

Drobné církevní stavby

Jiří Kos

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Obsahem diplomové práce byl komplexní pohled na drobné církevní stavby v Příbramském regionu. Drobná církevní architektura je fenoménem české venkovské krajiny, který dotváří její charakter. Diplomová práce se zabývá problematikou ve všech důležitých souvislostech, od filosofie památkové péče, přes právní vymezení po dotační možnosti financování oprav. Součástí práce je terénní výzkum zaměřený na kaple a kapličky. Záměrem práce je vytvořit ucelený přehled drobných církevních staveb v regionu a posouzení současného stavu těchto staveb. Pro zařazení do kontextu historie drobných staveb byly zahrnuty i informace o zaniklých stavbách kaplí a kapliček v regionu.

Klíčová slova: drobné církevní stavby, dotace, historie, kaplička, krajina, kulturní památka, obec, obnova, stavba.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat výskyt drobných církevních památek, kaplí a kapliček v regionu Příbram, zdokumentovat jejich současný stav a vyhodnotit pomocí stanovených hypotéz, zda v současnosti mají význam pro život na vesnici.

Teoretická část práce je zaměřena na filosofii památkové péče a právní ochranu památek. Součástí teoretické části byla typologie drobných církevních staveb a budou zde analyzovány možnosti financování jejich oprav.

Ve výzkumné části jsou terénním výzkumem a sběrem dat získány informace k otestování hypotéz.

METODIKA

Sepsání teoretické části předcházelo studium literatury zabývající se problematikou památkové péče a její právní úpravou a vyhledávání informačních zdrojů zabývajících se financováním kulturních památek.

Výzkumná část práce je založena na terénním výzkumu a metodě sběru dat. Terénní výzkum bude spočívat ve fotodokumentaci staveb, jejich popisu a hodnocení technického stavu. Metoda sběru dat bude založena na studium dokumentů a na osobních

a telefonických polostandardizovaných rozhovorech se zástupci jednotlivých obcí, v jejichž katastru leží drobné církevní stavby.

Na základě rozhovorů budou vyhodnoceny první tři hypotézy, čtvrtá hypotéza bude vyhodnocena na základě terénního výzkumu a pátá bude vyhodnocena na základě internetových stránek obcí nebo na památce samotné.

Pro výzkumnou část byly vytvořeny tyto hypotézy:

- 1) 70 % majitelů sledované církevní architektury jsou obce.
- 2) 30% majitelů staveb využilo nebo snažilo využít k opravě památky dotaci.
- 3) 30% kaplí je využíváno k liturgickým nebo jiným účelům.
- 4) 70% sledovaných staveb je v dobrém stavu.
- 5) 30 % kaplí a kapliček je propagováno na internetových stránkách vlastníka nebo jsou informace o nich na památce samotné.

Při vytváření hypotéz autor vycházel z předpokladu, že větší počet kaplí a kapliček budou vlastnit obce a část z nich využilo k obnově památek dotaci nebo aspoň učinilo pokus získat některou z dotací. Třetí hypotézou mělo být zjištěno zda a jakým způsobem jsou kaple v obcích používány. Čtvrtá hypotéza byla testována při terénním výzkumu jako subjektivní hodnocení technického stavu staveb. Poslední pátá hypotéza předpokládala jakoukoli iniciativu propagace památky.

ZÁVĚRY

Drobná církevní architektura je fenoménem české venkovské krajiny, který dotváří její charakter. Její jedinečnost spočívá v množství a různosti v jaké je zastoupena v české krajině. Teoretická část práce je věnována filosofii památkové péče, právním aspektům, možnostem financování s pomocí dotace a teoretické přípravě k sociologickému výzkumu. Filosofická část se věnuje vzniku a smyslu památkové péče a nachází ho v právu člověka na kulturní dědictví, na jeho historickou identitu. Právní aspekty přibližují možnosti prohlášení objektu za kulturní památku. V ekonomické části byl vytvořen soupis možností, ze kterých si mohou majitelé vybrat na koho se obrátit při žádosti o dotaci na obnovu drobných církevních staveb.

Výzkumnou část představovalo provedení terénního šetření, během něhož byl zjištěn, subjektivně zhodnocen a zaznamenán technický stav vytypovaných objektů zděných staveb kaplí a kapliček v Příbramském regionu a její fotodokumentace. Praktickou

částí bylo testování stanovených hypotéz. K vyhodnocení prvních třech hypotéz byla použita technika polostandardizovaných rozhovorů. Rozhovory byly vedeny telefonicky nebo osobně s představiteli obecních úřadů, případně s jinými občany ochotnými poskytnou potřebné informace. Byly položeny otázky vztahující se k vlastnictví památky, k financování oprav a případných dotací a otázky směřující k využívání památky. Propagace památek byla zjištěna terénním výzkumem a vyhodnocením internetových stránek.

Diplomová práce zmapovala celkem 137 objektů drobné církevní architektury na ploše 664 km². Autor navštívil všech 74 obcí ve správním obvodu Příbram. V každé obci se nachází drobný sakrální objekt, ať jsou to kamenná boží muka, kamenné kříže, sochy, pomníky padlým, zvoničky. Zděná stavba kaplí a kapliček byla zdokumentována v šedesáti obcích. K těmto obcím je v jejich působnosti dalších více než 60 obcí a osad. Byly zkoumány stavby kaplí a kapliček, a to jak evidované, tak neevidované v rejstříku Národního památkového úřadu. Z celkového počtu 137 staveb je 19 památek zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek.

Výzkum potvrdil, že vlastníky památek ve zkoumané oblasti jsou především obce, které vlastní 80 % všech objektů, celkem 109. Dalšími majiteli památek jsou fyzické osoby, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Lesy ČR a církev.

Hypotéza o využívání dotací na opravy památek se nepotvrdila. Většina obcí používá k opravě památek prostředků z vlastního rozpočtu. Jako jeden z důvodů bylo uvedeno v rozhovorech upřednostnění žádostí o dotace na jiné projekty jako opravy škol, komunikací, čistíren odpadních vod. Obnovy církevních staveb s pomocí dotace byly provedeny ve 13 případech a dvakrát byla podaná žádost neúspěšná. Přesto lze tvrdit, že dotace jsou v posledních letech důležitou součástí obnovy kaplí a kapliček v obcích, což dokládá výše dotací z celkového objemu investovaných finančních prostředků. V letech 2009 až 2014 bylo vloženo do oprav přes 4 800 000 Kč. Z toho dotace činily 1 841 200 Kč, což je 38 % z celkové výše vynaložených prostředků.

O tom, že obce se o drobné církevní památky starají svědčí, že v 31 obcích, což je 52 % sledovaných obcí, byly opravovány stavby v posledních šesti letech. V 19 případech se jednalo o částky nad 50 000 Kč. Nejvíce finančních prostředků do oprav za sledované období vložila obec Chrást - přes 800 000 Kč. Terénní výzkum potvrdil hypotézu o

dobřem stavu památek ve sledované lokalitě. Celkem 72 % sledovaných staveb bylo hodnoceno velmi dobře.

Na vymezeném území bylo zjištěno 95 kaplí. Z rozhovorů s představiteli obcí vyplynulo používání 51 kaplí, které jsou zpravidla využívány k liturgickým účelům jednou ročně. Mimo mši se zvoní v kaplích za zemřelé nebo klekání. Netradičními akcemi lze nazvat předvánoční zpívání koled. Poslední hypotéza o propagaci památek na internetu či na památce byla potvrzena (44 %). Ale tato hypotéza nevyovídá o kvalitě propagace, neboť mimo fotografií jsou podrobnější informace pouze u 16 % památek.

Dle výsledků terénního šetření a rozhovorů s představiteli jednotlivých obcí, lze konstatovat, že církevní památky patří do koloritu vesnice, majitelé památek investují prostředky do těchto staveb, udržují je a památky jsou využívány. Je nutné se uvědomit, že udržovat stavby v dobrém stavu nebylo samozřejmostí ani před rokem 1945, kdy docházelo také k jejich devastaci.

Přínosem diplomové práce je zpracování uceleného soupisu drobné církevní architektury, který může být použit i jako podklad pro vytvoření samostatné publikace o těchto stavbách v regionu. Práce může sloužit vlastníkům památek jako zjednodušená příručka při přípravě záměrů na obnovu těchto staveb.

Při terénním šetření bylo zjištěno u staveb časté pronikání vlhkosti do zdiva, pravděpodobně nedostatečným odizolováním staveb, proto by autor doporučil vlastníkům památek konzultace památkového úřadu při obnově památek. Výzkumem také byla zjištěna nedostatečná kvalita propagace památek, kterou lze odstranit několika řádky z historie, z kronik obcí, nebo ze současnosti o památce.

Seznam literatury:

1. HÁJEK, T. *Zánik a vznik památkových péčí: Filosofie památkové péče*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2005. 200 s. ISBN 80-86328-71-6.
2. HÁJEK, T., BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek: (Od nezájmu až k fascinaci)*. 2. vyd. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2006. 140 s. ISBN 80-900903-9-7.
3. VALENČÍK, M. *Ohrožené památky: Kostely, kaple a kapličky v České republice*. 1.vyd. Praha: Miloš Uhlíř - Baset. 2006. 293 s. ISBN 80-7340-082-0.
4. RIEGL, A. *Moderní památková péče*. Praha: Národní památkový ústav, 2003. 172 s. ISBN 80-86234-34-7.